

24.02.2021

Dnro 20612/03.04.04.04.01/2020

Asia Asiakirjajulkisuutta koskeva valitus

Valittaja Rami Mäkinen

Päätös, josta valitetaan

Keskusrikospoliisi 6.3.2020

Toimittaja Rami Mäkinen on 12.12.2019 toimittanut Helsingin käräjäoikeuteen pyynnön saada asiakirjajäljennös käräjäoikeuden 24.1.2018 antamalla tuomiolla ratkaistuun rikosasiaan R 17/9720 (oikeastaan R 17/8720) liittyvästä esitutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14, kyseisen pöytäkirjan liitteistä 6 ja 8.2 sekä lisätutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14. Mäkinen on pyytänyt saada asiakirjat siltä osin kuin ne ovat julkisia.

Helsingin käräjäoikeus on 17.12.2019 siirtänyt Mäkinen tietopyynnön viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 15 §:n 1 momentin nojalla asiakirjat laatineen Keskusrikospoliisin ratkaistavaksi. Käräjäoikeus on asian siirtoa koskevassa päätöksessään kiinnittänyt huomiota siihen, että esi- ja lisätutkintapöytäkirjat liitteineen ovat tulleet 7.11.2017 pidetyssä käräjäoikeuden valmisteluistunnossa oikeudenkäyntiasiakirjoina valtaosin julkisiksi.

Tutkinnanjohtaja on 16.1.2020 päivätyssä päätöksessään katsonut, että esitutkinta-aineisto sisältää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4, 23, 25, 26 ja 32 kohdan perusteella salassa pidettäviä tietoja. Mäkiselle on toimitettu esitutkinta-aineisto julkisilta osin jo 7.11.2017. Mäkinen on vaatinut, että keskusrikospoliisin tulee luovuttaa Helsingin käräjäoikeuden julkiseksi katsoma versio pyydetyistä asiakirjoista tai toissijaisesti joka tapauksessa harkita asiakirjojen salassapito uudestaan ottaen huomioon Helsingin käräjäoikeuden siirtopäätös ja siinä esitetyt seikat.

Keskusrikospoliisi on luovuttanut Mäkinen pyytämät asiakirjat julkisilta osin eikä asiakirjojen salassapidosta aiemmin tehtyä päätöstä muuteta. Esitutkintalain 9 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta-asiakirjojen

julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Oikeudenkäynnin ja oikeudenkäyntiasiakirjojen julkisuudesta säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa. Edellä mainittua lakia sovelletaan ainoastaan tuomioistuimissa. Pyydetty asiakirjat ovat tulleet oikeudenkäyntiasiakirjoina valtaosin julkisiksi. Oikeudenkäyntiaineistolla tarkoitetaan oikeudelle tietyn jutun yhteydessä kertyneitä asiakirjoja. Kyse on aikaan ja paikkaan sidotusta konkreettisesta asiakirjajoukosta. Oikeudenkäyntiaineiston ulkopuolelle jäävät muiden viranomaisten hallussa olevat kappaleet tai jäljennökset oikeudelle annetuista asiakirjoista.

Esitutkintaviranomaisten hallussa olevien esitutkintapöytäkirjojen luonne ei muutu esitutkinta-asiakirjasta oikeudenkäyntiasiakirjaksi silloinkaan, kun rikosasia on käsitelty tuomioistuimessa. Oikeudenkäyntiaineiston ja esitutkinta-aineiston julkisuus ovat näin ollen erillisiä kysymyksiä. Esitutkintaviranomainen arvioi esitutkinta-aineiston julkisuutta aina julkisuuslain perusteella. On myös huomattava, että esitutkinnan aikana tehdyt salassapitomerkinnot ovat edelleen voimassa samoin kuin esitutkinnan aikana, vaikka asiaa käsiteltäisiinkin oikeudenkäynnissä.

Helsingin käräjäoikeuden tekemä julkisuusratkaisu koskee ainoastaan oikeudenkäyntiaineistoa. Keskusrikospoliisin hallussa olevat kappaleet esitutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14, kyseisen pöytäkirjan liitteistä 6 ja 8.2 sekä lisätutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14 ovat esitutkinta-aineistoa, jonka julkisuutta keskusrikospoliisi esitutkinnan suorittaneena viranomaisena arvioi edelleen itsenäisesti julkisuuslain perusteella. Julkisuuslain 22 § velvoittaa esitutkintaviranomaisen noudattamaan tuomioistuimen oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain perusteella antamia salassapitomääräyksiä. Julkisuuslain 22 §:ssä tarkoitettu salassapitoratkaisusta ei kuitenkaan ole kysymys silloin, kun oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain perusteella on tehty kielteinen salassapitoa määrävä ratkaisu.

Mäkinen on katsonut, että keskusrikospoliisiin tulee arvioida asiakirjojen salassapitoa koskevaa ratkaisuaan uudelleen Helsingin käräjäoikeuden asian siirtoa koskevassa päätöksessä esitetyt seikat huomioon ottaen. Tältä osin on huomattava, että asiakirjapyynnön siirtämistä koskeva ratkaisu ei sisällä valituskelpoista kannanottoa julkisuuskysymykseen. Asiakirjapyynnön siirtäminen merkitsee päätösvallan siirtämistä, eikä asian siirtäneellä viranomaisella näin ollen ole enää toimivaltaa ratkaista siirrettyä asiaa. Keskusrikospoliisi toteaa, että asiakirjojen katsotaan edelleen esitutkinta-aineistona sisältävän julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4, 23, 25, 26 ja 32 kohdan perusteella salassa pidettävää tietoa.

Valituksessa esitetyt vaatimukset

Valituksenalainen päätös on kumottava. Keskusrikospoliisi on velvoitettava luovuttamaan pyydetty asiakirjat salaamattomina niiltä osin kuin Helsingin käräjäoikeus ei ole katsonut asiakirjoja salassa pidettäväksi.

Helsingin kärjäoikeudessa annettiin 24.1.2018 terrorismirikoksia koskeneessa asiassa R 17/8720 tuomio, joka on lainvoimainen. Kärjäoikeus päätti 7.11.2017 pitämässään valmisteluistunnossa, että jutun esitutkinta-aineisto on julkinen lukuun ottamatta eräitä valokuvia ja yhtä videota. Esitutkinnasta vastannut keskusrikospoliisi salasi erittäin laajoja ja keskeisiä osia esitutkintapöytäkirjan yleisöjulkisesta versiosta, josta poliisi luovutti jäljennöksiä medialle 7.11.2017. Mäkinen pyysi keskusrikospoliisilta 10.11.2017 esitutkintapöytäkirjasta sellaista versiota, joka vastaa Helsingin kärjäoikeuden yleisöjulkisuutta koskenutta julkisuusratkaisua. Keskusrikospoliisi hylkäsi pyynnön 14.11.2017. Mäkinen on palannut asiaan 12.12.2019, jolloin hän on pyytänyt saada jäljennökset esitutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14, kyseisen pöytäkirjan liitteistä 6 ja 8.2 sekä lisätutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14/Li niiltä osin kuin ne ovat julkisia. Kärjäoikeus on vastannut Mäkiselle, ettei pyydettyjä asiakirjoja enää ole Helsingin kärjäoikeudessa. Arkistointisääntöjen mukaan esitutkintapöytäkirja liitteineen sekä lisätutkintapöytäkirja on hävitetty kuuden kuukauden kuluttua tuomion antamisesta siltä osin kuin niitä ei ole otettu varsinaiseksi oikeudenkäynti-aineistoksi.

Helsingin kärjäoikeuden antama julkisuusratkaisu sitoo keskusrikospoliisia. Poliisiviranomainen ei voi kävellä tuomioistuimen yli salassapitoa laventaen. Kärjäoikeuden julkisuusratkaisu koskee nimenomaisesti esitutkinta-aineistoa, ei oikeudenkäyntiaineistoa. Juuri tästä syystä vastuu esitutkinta-aineiston arkistoinnista on jäänyt keskusrikospoliisille, joka ei omissa julkisuusratkaisuissaan ole ottanut huomioon kärjäoikeuden ratkaisun myötä kadonnutta salassapitointressiä.

Tilanne on täysin nurinkurinen, koska kärjäoikeudessa lähes kokonaan julkisiksi määrätty asiakirjat ovat puoli vuotta tuomion antamisen jälkeen muuttuneet uudestaan salaisiksi, kun asiakirjojen arkistointi on jäänyt keskusrikospoliisin vastuulle. Pyydetty asiakirjat olivat puolen vuoden ajan kärjäoikeudessa julkisia ja niitä käsiteltiin julkisessa oikeudenkäynnissä, mutta arkistoinnista vastaava keskusrikospoliisi pitää asiakirjat omalla päätöksellään merkittävältä osin salassa. Kyseessä on julkisuuslakiin jäänyt aukko. Nykyistä julkisuuslakia tai oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia säädettäessä ei lain esitöiden perusteella ole ollut käsillä nyt esillä olevan kaltaista tilannetta.

Keskusrikospoliisi salaa esitutkinnasta laajamittaisesti seikkoja, joiden osalta mitään suojattavaa etua ei ole olemassa. Kärjäoikeuden julkisuusratkaisu itsessään on poistanut salassapitointressin lähes koko esitutkinta-aineiston osalta. Keskusrikospoliisi sivuuttaa myös tyystin rikosasian vastaajien oman ilmoituksen siitä, etteivät he näe mitään salaamisen tarvetta heidän yksityiselämäänsä liittyen tietojen kuten uskonnollisen vakaumuksen suhteen. Keskusrikospoliisi lähtee oletuksesta, että kun tiedot on kerran katsottu salaisiksi, niin ne myös pysyvät salaisina. Salassapito ei ole pysyvä olotila, eikä virkamies tai viranomainen voi määrätä jotakin tietoa salaiseksi. Kyse on aina kulloisenkin tietopyynnön yksilöllisestä arvioinnista ja punninnasta senhetkisiä olosuhteita vasten. Salassapidon tarpeeseen voivat vaikuttaa niin ajan kulumisen kuin olosuhteissa tapahtuneet muutokset. Vaikuttaa siltä, että

tutkinnanjohtaja tai keskusrikospoliisi eivät ole tosiasiaassa tehneet vuonna 2020 aitoa uutta harkintaa, vaan he vetoavat yhä vanhoihin perusteluihinsa, joissa ei ole annettu painoarvoa käräjäoikeuden julkisuusratkaisulle eikä otettu lainkaan huomioon vastaajien omaa ilmoitusta tai syyttäjien näkemystä.

Nykyisin voimassa olevien julkisuuslakien on ollut tarkoitus yhtenäistää esitutkinnan ja oikeudenkäynnin julkisuutta, ei eriyttää niitä entisestään. Käräjäoikeuden julkisuusratkaisuun nähden keskusrikospoliisin on katsottavan ylisalanneen aineistoa merkittävässä määrin. On myös moitittavaa, että keskusrikospoliisi on merkinnyt salassapidon perusteena olevat lainkohdat vain esitutkintapöytäkirjan kansilehdelle, vaikka salaiseksi merkittyjä kohtia on lukuisia kaikkialla pitkin pöytäkirjaa. Yksittäisistä salatuista kohdista on siten mahdotonta sanoa, mihin lainkohtaan salassapito perustuu. Keskusrikospoliisin tulee yksilöidä kunkin salatun kohdan salassapitoperuste erikseen. Salassapitoperusteiksi on ilmoitettu julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4, 23, 25, 26 ja 32 kohdat, joista 4 kohta ilmeisesti koskee tunnistusvalokuvia, jotka käräjäoikeuskin on katsonut asiaan liittymättömiksi.

Valittajalla ei ole tiedossaan, että pyydetyissä asiakirjoissa olisi 23 kohdassa tarkoitettuja henkilön kokonaistaloudellista asemaa koskevia tietoja. Kyseinen lainkohta ei koske taloudellisia tietoja yleisesti, vaan ainoastaan henkilön kokonaisvaltaista taloudellista asemaa koskevia tietoja. Jos tällaisia tietoja vastoin valittajan käsitystä on aineistossa, niin keskusrikospoliisin pitää osoittaa ja yksilöidä ne. Valittajan käsityksen mukaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 ja 32 kohdat eivät tule esitutkinta-aineiston yhteydessä lainkaan sovellettaviksi. Yksityiselämää koskevien arkaluontoisten seikkojen osalta salassapito määräytyy 26 kohdan mukaan. Kyseinen lainkohta on *lex specialis*, joka julkisuuslakia rikosasian asiakirjoihin sovellettaessa syrjäyttää julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 ja 32 kohdat. Muunlainen tulkinta johtaisi järjenvastaiseen tilanteeseen, jossa 26 kohta olisi käytännössä täysin merkityksetön, ja kaikki sen perusteella rikosasiassa julkiset yksityiselämään liittyvät tiedot näet tulisivat kuitenkin salatuiksi julkisuuslain 24 §:n muiden kohtien perusteella. Kohta 26 pitää lukea erityissäännökseksi, joka on tarkoitettu sovellettavaksi nimenomaisesti rikosasioissa.

Kohdan 26 arkaluontoisen tiedon käsite vastaa oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n arkaluontoisen seikan käsitettä. Käsite koskee vain arkaluontoisia yksityisyyteen liittyviä tietoja, ei mitä tahansa yksityiselämää koskevaa tietoa. Kohdat 25 ja 32 sen sijaan suojaavat kaiken yksityiselämään liittyvän kattavasti ja ilman vahinkoedellytyslauseketta. Jos lainsäätäjällä olisi tarkoittanut nämä kohdat sovellettaviksi myös rikosasioissa, niin sanamuotonsa perusteella nimenomaisesti rikosasioiden yksityisyyteen perustuvaa salassapitosäännöstä ei tarvittaisi. Jos keskusrikospoliisin tulkintaa noudatettaisiin, niin lukuisten yhteiskunnallisesti merkittävien rikosasioiden esitutkinta-aineistot jäisivät salaisiksi.

Valituksenalainen päätös koskee yhteiskunnallisesti merkittävää rikosasiaa, jossa yleisön tiedon tarve on selviö. Keskusrikospoliisi on tehnyt asiassa mittavan ja kalliin, vakavia rikosepäilyjä koskeneen esitutkinnan, jonka yhteydessä epäiltyihin on kohdistettu monenlaisia pakkokeinoja.

Lopputuloksena kuitenkin kaikki terrorismirikoksia koskeneet syytteet hylättiin. Laajamittaisen salaamisen takia kuva esitutkinnasta jää yleisölle väistämättä kovin vajavaiseksi. Koska keskusrikospoliisi ei ole yksilöinyt salassapitoperusteita, on yksittäisiin salattuihin kohtiin vaikea ottaa kantaa.

Aineistoon sisältyy erikoisia salassapitoratkaisuja. Keskusrikospoliisi on esimerkiksi salannut lisätutkintapöytäkirjasta kahden todistajana kuullun suojelupoliisin nimet. Käräjäoikeudessa mainittuja todistajia kuultiin julkisesti ja he esiintyivät omilla nimillään. Keskusrikospoliisi on salannut myös pääpöytäkirjasta todistajien henkilöllisyyksiä. On vaikea nähdä, miten tämä on perusteltavissa keskusrikospoliisin mainitsemilla lainkohdilla.

Asian käsittely ja selvittäminen

Keskusrikospoliisi on antanut lausunnon. Tutkinnanjohtaja on arvioinut esitutkinta-aineiston salassapidon tarvetta uudelleen Helsingin käräjäoikeuden 17.12.2019 siirtämän asiakirjapyynnön johdosta. Tutkinnanjohtaja on katsonut aineiston osittaisen salassapidon olevan laissa säädetyin perustein edelleen suojattavien etujen vuoksi tarpeellista.

Salassapitoperusteista 23, 25, 26 ja 32 kohdan osalta suojeltavana intressinä on yksityisyyden suoja. Yksityisyyden suojaa koskeviin salassapitosäännöksiin ei sisälly vahinkoedellytyslauseketta eikä viranomaisella ole minkäänlaista harkintavaltaa salassapidon määrittämisestä. Asiakirja ja tieto on tällöin poikkeuksetta pidettävä salassa riippumatta siitä, aiheuttaako tiedon antaminen vahinkoa tai haittaa. Yleisön tiedon tarve ei muodosta perustetta poiketa laissa säädetyistä salassapitoperusteista.

Keskusrikospoliisille ei ole annettu julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua suostumusta tietojen antamiseen. Lain esitöiden mukaan suostumuksen on oltava nimenomainen ja käytännössä tämä voi tarkoittaa kirjallisen suostumuksen antamista. Viranomaisen salassapitovelvollisuutta ei poista esimerkiksi se, että asianosainen on itse kertonut julkisesti viranomaisessa salassa pidettävistä asioistaan.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin salassapitoperusteet on kirjoitettu soveltamisalaltaan yleisiksi. Mikäli salassapitoperustetta ei ole erikseen rajattu salassapitoperustetta soveltavan viranomaisen osalta, koskee salassapitoperuste kaikkea viranomaistoimintaa julkisuuslain soveltamisalalla. Lain esitöiden mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja koskeva 24 § on pyritty jakamaan kohtiin kokoamalla yhteen samaan asialliseen salassapitoperusteeseen kuuluvat seikat. Kohdat eivät siten ole toisiaan poissulkevia, ja samaan asiakirjaan voi sisältyä eri kohtien mukaan salassa pidettäviä osia. Julkisuuslaista tai sen esitöistä ei löydy tukea valituksessa esitetyllä näkemykselle, jonka mukaan yksityiselämää koskevien tietojen osalta ainoastaan julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 26 kohta tulisi esitutkinta-aineiston kohdalla sovellettavaksi.

Mäkinen on antanut vastaselityksen. Tutkinnanjohtajan ja keskusrikospoliisin tekemistä kielteisistä päätöksistä ilmenee, että asiakirjojen salassapidon tarvetta ei ole punnittu suhteessa uusiin ilmenneisiin seikkoihin. Päätösten perusteluissa ei viitata lainkaan uusiin seikkoihin eikä julkisuutta puoltavia seikkoja punnita vasten salassapitoa puoltavia seikkoja. Keskusrikospoliisi ei perustele, miksi asianosaisten omaa tahtoa itseään koskevassa asiassa ei ole otettu huomioon päätöksenteossa. Keskusrikospoliisin tulkinta julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 26 kohdan suhteesta 25 ja 32 kohtiin on virheellinen ja johtaa järjenvastaiseen lopputulokseen.

Merkitään

Hallinto-oikeuden käytettävissä on ollut tietopyynnössä tarkoitettu aineisto liiteasiakirjoineen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus kumoo valituksenalaisen päätöksen ja palauttaa asian keskusrikospoliisille uudelleen käsiteltäväksi.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Esitutkintalaki ja julkisuuslaki

Esitutkintalain 7 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslaki) 9 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Julkisuuslain 10 §:n mukaan salassa pidettävästä viranomaisen asiakirjasta tai sen sisällöstä saa antaa tiedon vain, jos niin erikseen tässä laissa säädetään. Kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.

Julkisuuslain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomaisen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

3) poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehty ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan;

4) poliisiin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset samoin kuin henkilöllisyyden tai matkustusosoikeuden todentamista tai varmentamista koskevan hallintoasian käsittelyssä saamat ja ottamat henkilön valokuvat ja muut henkilötuntemerkkítiedot sekä henkilölle tai henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annetut erityiset tunnisteet;

23) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys;

25) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamasta etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta;

26) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta epäillyn, asianomistajan tai muun rikosasiaan liittyvän henkilön yksityiselämään liittyvistä arkaluonteisista seikoista samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksen uhrista, jos tiedon antaminen loukkaisi rikoksen uhrin oikeuksia tai hänen muistoaan tai läheisiään, jollei tiedon antaminen ole tarpeen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi;

32) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön poliittisesta vakaumuksesta tai tietoja henkilön yksityiselämän piirissä esittämistä mielipiteistä taikka tietoja henkilön elintavoista, osallistumisesta yhdistystoimintaan tai vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä tai muista niihin verrattavista henkilökohtaisista oloista; asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön toimimisesta poliittisessa tai muussa luottamustehtävässä tai henkilön pyrkimisestä sellaiseen tehtävään samoin kuin henkilön osallistumisesta poliittisen puolueen perustamiseen ja

rekisteröintiin tai valitsijayhdistyksen perustamiseen vaaleja varten, ovat kuitenkin julkisia.

Muut asiaan sovellettavat oikeusohjeet

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi asiaan liittyvän painavan yleisen tai yksityisen edun vuoksi tai sen pyynnöstä, jota tieto koskee, päättää, että 1 momentin 2–5 kohdassa salassa pidettäviksi säädettyt oikeudenkäyntiasiakirjat ovat julkisia osaksi tai kokonaan.

Hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Oikeudellinen arviointi

Toimittaja Rami Mäkinen on pyytänyt saada asiakirjajäljennökset kärjäoikeuden 24.1.2018 tuomiolla ratkaistuun rikosasiaan R 17/8720 liittyvästä esitutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14, kyseisen pöytäkirjan liitteistä 6 ja 8.2 sekä lisätutkintapöytäkirjasta 2400/R/234/14 siltä osin kuin ne ovat julkisia, ja joita kärjäoikeus ei ole oikeudenkäynnin yhteydessä 7.11.2017 tekemällä ratkaisulla määrännyt oikeudenkäyntiasiakirjoina salassa pidettäviksi. Mäkinen on vaatinut, että keskusrikospoliisiin tulee luovuttaa kärjäoikeuden julkiseksi katsoma versio pyydetyistä asiakirjoista tai toissijaisesti harkita asiakirjojen salassapito uudestaan ottaen huomioon kärjäoikeuden siirtopäätös ja siinä esitetyt seikat. Mäkisen näkemyksen mukaan keskusrikospoliisi on sidottu kärjäoikeuden oikeudenkäynnin yhteydessä tekemään julkisuusratkaisuun.

Keskusrikospoliisi on luovuttanut Mäkisen pyytämät asiakirjat julkisilta osin, eikä asiakirjojen salassapidosta aiemmin tehtyä päätöstä ole muutettu. Keskusrikospoliisi on perustellut pyydettyjen tietojen osittaista antamista jättämistä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4, 23, 25, 26 ja 32 kohdalla. Keskusrikospoliisi on lausunnossaan hallinto-oikeudelle tuonut esiin, että yksityisyyden suojaa koskeviin salassapitosäännöksiin ei sisälly vahinkoedellytyslauseketta eikä viranomaisella ole minkäänlaista harkintavaltaa salassapidon määrittämisestä. Asiakirja ja tieto on tällöin poikkeuksetta pidettävä salassa riippumatta siitä, aiheuttaako tiedon antaminen vahinkoa tai haittaa.

Hallinto-oikeus toteaa, että oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuin voi lainkohdassa mainituin edellytyksin päättää oikeudenkäyntiaineiston salassa pitämisestä. Mainitun oikeudenkäyntiaineiston ulkopuolelle jäävät muiden viranomaisten hallussa olevat kappaleet tai jäljennökset oikeudelle annetuista asiakirjoista. Kärjäoikeuden salassapitomääräys ei näin ollen käsitä keskusrikospoliisin hallussa olevaa esitutkinta-aineistoa, jonka

julkisuutta on arvioitava julkisuuslain perusteella. Hallinto-oikeus toteaa, että säännösten itsenäinen soveltamisvastuu on kulloinkin sillä viranomaisella eli tässä tapauksessa keskusrikospoliisilla, jolle asiakirjaa koskeva tietopyyntö on esitetty, eikä se ole sidottu asiassa käräjäoikeuden tekemään julkisuusratkaisuun. Käräjäoikeuskäsittelyn yhteydessä julkiseksi tulleilla tiedoilla saattaa kuitenkin olla merkitystä keskusrikospoliisin hallussa olevan esitutkinta-aineiston julkisuutta julkisuuslain nojalla arvioitaessa.

Hallinto-oikeus toteaa, että hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan hallintopäätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset. Keskusrikospoliisi on valituksenalaisessa päätöksessään sekä hallinto-oikeudelle antamassaan lausunnossa perustellut tietopyynnön kohteena olevan esitutkinta-aineiston salaamista julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 4, 23, 25, 26 ja 32 kohdalla ja yksityisyyden suojalla. Valituksenalaisessa päätöksessä on ilmoitettu ainoastaan lainkohdat, joihin tiedon antamatta jättäminen osasta tietopyynnön kohteena olevaa esitutkinta-aineistoa on perustunut. Tietopyynnön kohteena oleva aineisto on laaja ja siitä on peitetty useita kohtia. Valituksenalaisessa päätöksessä ei ole kuitenkaan esitetty perusteluja peitettyjen kohtien osalta ja päätöksen perusteella jää epäselväksi, millä ja minkä lainkohdan perusteella tiedon antaminen on kulloinkin peitettyjen kohtien osalta evätty. Aineiston salassapitoa ei voida ratkaista päätöksestä ilmenevin tavoin kokonaisuutena ja ottamatta yksilöidysti kantaa kysymyksessä olevaan aineistoon.

Hallinto-oikeus toteaa, ettei päätöksessä ole otettu kantaa myöskään siihen, mikä merkitys salassapitoa koskevassa harkinnassa on annettava sille seikalle, että asian esitutkinta-aineisto on lähtökohtaisesti tullut julkiseksi julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella. Koska valituksenalainen päätös ei täytä hallintolain mukaista päätöksen perustelemisvelvollisuutta, se on kumottava ja palautettava keskusrikospoliisille uudelleen käsiteltäväksi perustellun päätöksen tekemistä varten.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut ja
Suomen perustuslaki 12 § 2 mom

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusosoitus on liitteenä (HOL valituslupa 30).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeuden jäsenet
Marja Viima, Jaana Moilanen (t) ja Riikka Valli-Jaakola.

Esittelijä Henna Nevalainen

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu ja tulostettu hallinto-oikeuden
asianhallintajärjestelmästä.

Jakelu ja oikeudenkäyntimaksu

Päätös	Rami Mäkinen kirjeitse tavallisena tiedoksiantona
	Maksutta
	Tiedote oikeudenkäyntimaksusta korkeimmassa hallinto-oikeudessa
Jäljennös	Keskusrikospoliisi